

روش خلق یک اثر، مقوله‌ای مهمّ در نگارش یک اثر است؛ به‌خصوص که آن اثر، یک واقعه تاریخی را نقل کند. استفاده از اسناد، روایت صادقانه و بی‌طرف، ذکر وقایع به ترتیب، مطابق با تاریخ و جامعیت از ویژگی‌های مهمّ یک اثر تاریخی است. درکنار، آن شناخت یک اثر و نویسنده آن، به فهم متون هم رده و هم‌عصر او کمک شایانی می‌کند. روضه‌حسینیّه سید احمد اردکانی، عالم، مورّخ و محدّث شیعی (۱۳ ق) مجموعه‌ای از روایات معتبر شیعه را دربردارد که اردکانی در نگارش آن از آثاری؛ چون *مثیرالاحزان* ابن نمای حلی، *الامالی* شیخ صدوق، *اعلام‌الواری طبرسی*، *المهوف سید بن طاووس* و... نیز تفاسیری؛ مانند تفسیر ابن عباس، امام حسن عسگری (ع) و... استفاده کرده است. موضوع اصلی این اثر، زندگانی امام حسین (ع) و واقعه جانگداز عاشورا و کربلا است. شیوه اردکانی در نقل هر موضوع، ضمن حفظ ترتیب تاریخی و جامعیت وقایع، ارائه سند و ذکر نام صاحب‌اثر و گاه تحلیل و تفسیر برخی از آنها است. اردکانی همچنین به ترجمه آیات، ابیات، نقل‌قول‌ها، روایات راویان و مقتل‌نگاران پرداخته است. از آنجا که روضه‌حسینیّه به زبان فارسی است و بیشتر اسناد مورد استفاده در این کتاب به زبان عربی نگاشته شده‌اند، می‌توان اردکانی را یکی از نخستین مترجمان بخش‌هایی از کتب مقاتل؛ همچون لهوف سید طاووس و... تلقی کرد. این اثر در کنار جایگاه تاریخی، جایگاه اسنادی مهمّی برای مطالعه و تحقیق درباره مقتل‌نویسی محسوب می‌شود.

کلیدواژه‌ها: روضه‌حسینیّه، سید احمد اردکانی، تاریخ‌نگاری، مقتل‌نگاری، شیعه.

مقدمه

کتاب‌های تاریخ و سیره، چه در میان شیعیان و چه اهل سنت و حتی غیرمسلمانان، واقعه عاشورا را به‌عنوان یک نقطه عطف و یک پیشامد مسلّم گزارش کرده و ارکان و وقایع اصلی آن از مشهورات، متواترات و قطعیات تاریخی است، اما تفصیل‌ها و جزئیات آن، مانند هر واقعه تاریخی دیگری با تفاوت‌هایی در نقل‌ها و یا کاستی‌ها و مبالغه‌هایی قابل‌انتظار همراه بوده است. این در حالی است که باگذشت زمان و دورتر شدن از اصل واقعه، انتظار تغییر و تحریف بیشتر می‌شود، نکته‌ای که قاعده لزوم مراجعه به منابع کهن و نزدیک‌تر به حادثه تاریخی را مدلل می‌سازد. همین امر، بررسی روش نویسندگان در خلق یک اثر را به‌خصوص در مواقعی که با یک واقعه تاریخی مواجه هستیم، با اهمیت می‌کند.

احمد اردکانی در روضه‌حسینیّه خود در بسط و تفصیل واقعه کربلا به روایات مؤلفان مقاتل‌نویسی استناد کرده است؛ مؤلفانی که هم میان اهل تشیع و هم میان اهل سنت جایگاه ویژه‌ای دارند. نوشتار پیش‌رو با هدف

بررسی روش مقتل‌نگاری اردکانی است، همچنین پاسخ به این سوال که او در استفاده از منابع، تنها به ترجمه و ذکر عین به عین اقدام نموده یا در بیان آنها دخل و تصرف کرده است.

پیشینه تحقیق

درباره مقتل‌نگاری و روضه‌نویسی، کتاب‌ها و مقاله‌های بسیاری نگاشته شده است. با مراجعه به فهرست‌واره دست‌نوشته‌های ایران (دنا)، (ج ۹، صص ۱۱۵۸-۱۱۴۵) می‌توان به کثرت مقتل‌نویسی، دست‌نویس‌ها و اهمیت آنها اشاره کرد. درباره روضه‌حسینیّه احمد اردکانی تاکنون هیچ پژوهشی صورت نگرفته است.

اما در میان آثار وی می‌توان به دو کتاب زیر اشاره کرد که در سال‌های اخیر تصحیح و چاپ شده است:

- ۱- مرآت الاکوان، تحریر شرح هدایه ملاصدرای، تصحیح و تحقیق: عبدالله نورانی، تهران، علمی فرهنگی، ۱۳۷۵.
  - ۲- ترجمه اردکانی بر کتاب محبوب القلوب، تاریخ حکمای پیش از اسلام، از قطب‌الدین اشکوری، تصحیح و تحقیق: علی اوجبی، تهران، کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی، ۱۳۸۰.
- با توجه به آثار پیش از او یا همزمان با حیات مؤلف، می‌توان گفت، شیوه نگارش روضه‌حسینیّه در نوع خود هم از لحاظ جامعیت و هم از لحاظ استناد به روایات و کتب معتبر شیعی و سنی و همچنین نگارش به زبان فارسی، منحصر به فرد است.

روش تحقیق

شیوه پژوهش در این مقاله توصیفی-تحلیلی (کتابخانه‌ای) و ابزار آن فیش‌برداری است که بر مبنای دو دست‌نویس زیر انجام گرفته است:

۱- نسخه خطی مجلس شورای اسلامی به شماره ۱۳۷۸۲، که کاتب آن، محمد حسن بن حاجی محمدابراهیم بن حاجی عبدالغفور یزدی، از روی دست‌نویس مؤلف اثر، مربوط به تاریخ ۱۲۲۸ ق. در مورخه چهارشنبه ۱۱ ذیحجه سال ۱۲۷۲ ق در ۲۵۰ برگ به خط نستعلیق، کتابت کرده است (درایتی، ۱۳۸۹: ۵/ ۱۰۳۹). این دست‌نویس اساس این تحقیق در این مقاله قرار گرفته است.

۲- نسخه خطی کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران به شماره ۱۹۵۰ که محمد بن حاجی عبدالرحیم رفایی آن را به خط شکسته نستعلیق، در مورخه پنجشنبه ۲۸ محرم سال ۱۲۴۸ ه.ق در ۲۳۹ برگ نوشته است.

درباره ریشه و اشتقاق واژه تاریخ اتفاق نظر وجود ندارد، در حالی که برخی گزارش‌های کهن، واژه تاریخ را مصدرِ بر ساخته از کلمه «مُورِّخ» دانسته و آورده‌اند که این کلمه خود معرب ترکیب فارسی «ماه روز» است (بیرونی، ۱۸۷۲م: ۲۹-۳۰)، و برخی از لغت‌شناسان هم آنرا غیرعربی خوانده‌اند. (ابن منظور، ۱۴۱۴: ۴/۳)، ولی بعضی دیگر آنرا از ماده عربی «الأرخ» یا از «أرخ» و «ورِّخ» دانسته‌اند (همانجا). در بیشتر سرزمین‌های اسلامی، تاریخ‌نگاری با توسعه فرهنگی اسلام آغاز شد و پیش رفت. اجمالاً باید گفت که تکوین و تکامل مفاهیم و مصادیق حکومت، دولت و دیوان‌سالاری، حرکت امواج تمدنی و برخورد آراء، گرایش‌های قومی، دینی و مذهبی و برآیند این همه، به‌عنوان عناصر اصلی درک تطورات تاریخ‌نگاری در دوره اسلامی به‌شمار می‌آیند (دوری، ۱۹۸۳م: ۱۳).

مقتل‌نگاری

«مقتل» بر وزن مَفْعَل، اسم مکان از ریشه «قتل»، به معنای قتلگاه و کشتن‌گاه است. (دهخدا، ۱۳۷۵، ذیل واژه «مقتل») اما در اصطلاح تاریخ‌نگاری، مراد از «مقتل‌الحسین - علیه‌السلام»، نوعی تک‌نگاری تاریخی است که در آن به شرح جریان شهادت امام حسین - علیه‌السلام - و یارانش و در یک‌کلام، به واقعه کربلا (از آغاز تا پایان) پرداخته شده است. البته این‌که بر بسیاری از آثار یادشده عنوان مقتل اطلاق شده، به این علت است که مقتل‌نویسان و مورخان تاریخ عاشورا، اخبار مربوط به واقعه عاشورا و کیفیت نبرد و شهادت امام حسین - علیه‌السلام - و یارانش را در یکجا جمع کرده و آن آثار، محل گردآوری آن اخبار شده است. «بنابراین، تعبیر «مقتل‌الحسین علیه‌السلام» به معنای مکان - اخبار گردآوری شده درباره واقعه عاشورا و به‌ویژه شهادت امام حسین - علیه‌السلام - است» (جوذکی، ۱۳۷۷، مقدمه).

شیعه در دوران صفویه

«در دوره صفویه مذهب شیعه بر اکثر جوانب زندگی ایرانیان سایه گسترده بود. آداب و مراسم دینی و مذهبی و رفتارهای اجتماعی و فردی تحت تأثیر آموزه‌های دینی و شیعی قرار گرفته و اهتمام به بزرگداشت و تعظیم شعائر شیعی احترام به اهل بیت (ع) و سادات، برگزاری عزاداری محرم و عاشورا و رسم دیرین شیعی زیارت در کنار سایر آداب مذهبی شیعیان، به عنوان منبع تأثیرگذار و احساسی قوی، با تأثیرپذیری از مذهب تشیع بود که به وحدت ملی، اعتقادی، آرمانی و سیاسی انجامید و با محوریت سیاسی پادشاهان صفوی تقویت می‌شد. و ضمن تأثیرگذاری مستقیم بر زندگی اجتماعی شیعیان سبب تمایز آنها از دیگر پیروان مذهب‌های اسلامی نیز شد.» (آسرای، ۱۴۰۱: ۱-۲۱). «مذهب شیعه سبب تمایز آشکاری بین حکومت صفوی و امپراطوری عثمانی شد و به

دولت صفوی هویت کشور سیاسی و ارضی بخشید رسمیت بخشی شیعه دوازده امامی به عنوان تنها مذهب رسمی، سبب ایجاد آگاهی بیشتری نسبت به هویت ملی و به این ترتیب ایجاد دولت قوی تر و متمرکزتر شد.» (سیوری، ۱۳۷۸: ۲۹)

صفویه توانست از طریق رسمی کردن مذهب شیعه و کارکرد باورهای شیعی ایجاد وفاق اجتماعی، روح همبستگی را در میان مردم ایران تقویت کند و از آنها ملتی دوباره بسازد. در این عصر مذهب تشیع بر تمام زمینه های زندگی ایرانیان سایه گسترده بود و رفتارهای فردی و اجتماعی شیعیان و آداب دینی و مذهبی تحت تأثیر آموزه های دینی به ویژه شیعی قرار گرفته بود. اهتمام به تعظیم شعائر شیعی، برپایی عزاداری محرم و عاشورا، احترام به اهل بیت (ع) و همه با تأثیرپذیری از مذهب تشیع بود. (آسرای، ۱۴۰۱: ۱-۲۱)

با ایجاد جو حاکم مذهبی شیعی در بیشتر ابعاد زندگی اجتماعی، سیاسی، فرهنگی و... در ایران زمینه ظهور عدّه کثیری از شاعران و نویسندگان فراهم کرد که با توسل به عقاید شیعه گری به تدوین و تألیف آثار منظوم و منثور پرداختند که علاوه بر اشاعه مبانی اعتقادی و دینی، پایگاه و مقام منزلت خود را در بین قاطبه مردم زمان خود تحکیم بخشند که از آن جمله سید احمد اردکانی با استناد به مقتل نامه های گذشتگان به ویژه روضه الشهداء کاشفی با دیدی دیگر به پرداخت اثر خود؛ یعنی روضه حسینیه در رسای شهدای کربلا و وقایع عاشورا دست یازد.

سید اردکانی

سید احمد بن محمد حسینی عربی اردکانی محدث، فقیه، مورخ، فیلسوف و نسابه معروف سده ۱۳ هجری، از ذریه علی فرزند امام صادق-علیه السلام-، معاصر با فتحعلی شاه قاجار در سال ۱۱۷۵ قمری در اردکان یزد چشم به جهان گشود. وی نخست در نزد سید ابوالحسن-نوه عموی پدرش- به تحصیل علوم ادبی و ریاضی و حکمی و شرعی اشتغال یافته، پس از آن رهسپار خراسان شده، مدتی در مجاورت آستان امام رضا-علیه السلام- فیض یاب بوده و فضایی آن سامان از وجود او مستفیض شده اند. او مدتی در کربلا نیز رحل اقامت افکند و درس فقه و اصول را در حوزه درس آقا باقر بهبهانی (م ۱۲۰۵ ق) گذراند و دوره عالی حکمت و فلسفه را نیز در اصفهان در محضر آخوند ملا اسماعیل خواجهی اصفهانی و آخوند آقا محمد بیدآبادی آموخت، سپس به یزد بازگشت و از مراجع آن دیار گشته و ضمن حفظ منصب مرجعیت تقلید، به تقاضای بعضی از فضلا و امرا به تدریس پرداخت و در ضمن آن، بعضی ناملایمات از ابنای جنس دید و در آن هنگام به تألیف و ترجمه کتب و رسائل بسیار در موضوعات گوناگون فقه و حدیث و انساب و ادعیه و زیارات و احوال معصومین و پزشکی و اجتهاد و اخبار و

تاریخ حکما و حکمت و اخلاق مشغول شد و آنگاه که عمرش به حدود شصت رسید، آرزومند تحصیل رضای خداوند را بوده و تا حدود سال‌های ۱۲۳۸ حیات داشته است.

خویشان او نیز همه از فضلا و علمای عصر بوده‌اند و پسر عم پدرش، مشهور به میرزا حکیم ریاضی، تصانیف بسیار در ریاضیات داشته، شاه سلطان حسین صفوی در اواخر دولت خود، او را به اصفهان طلبیده و تکلیف عمل رصد جدیدی نموده، آن سید فاضل به عذر پیری و اینکه عمر وی وفا به عمل رصد نمی‌کند تمسک جسته از خدمت تفصّی یافته و فرزند فاضل عالم عامل کامل عارف عابد دین‌دارش میرزا ابوالحسن، استاد و مربّی سید احمد اردکانی، مدّتی راه عمل رصد مذکور را پیموده و انقلاب زمان فعلیت آن اراده را مانع شده است.

اردکانی از نخستین کسانی است که در زمان خود، به مبارزه با شیخیه پرداخت، چنانکه نقل است که هنگام ورود شیخ احمد احسایی به یزد، وی به استقبال او نرفت و پس از تکفیرش از سوی شهید ثالث، به مبارزه جدی با او و پیروانش پرداخت. (ر.ک: محدث قمی، ۱۳۵۹: ۱۳-۱۴؛ بیهقی، ۱۴۰۰: ۱۲۴؛ لکهنوی، ۱۴۰۶: ۱۸۱)

آثار نویسنده

سید احمد اردکانی، علاوه بر روضه‌حسینیّه دارای مؤلفات و ترجمات مهمّی است؛ از جمله:

۱. ترجمه بحار الانوار علامه مولی محمدباقر مجلسی، سرگذشت امام محمد تقی و امام علی نقی و امام حسن عسکری علیهم‌السلام.
۲. ترجمه اکمال‌الدین و اتمام‌النعمه شیخ صدوق محمد بن علی بن بابویه قمی. این ترجمه به درخواست محمد ولی میرزا، حکمران یزد، صورت گرفته و در عصر جمعه ۲۰ صفر ۱۲۳۷ ق در همان شهر پایان یافته است. در بخش پایانی این اثر (برگ‌های ۱۲۹-۱۴۹ نسخه مجلس شورای اسلامی) ترجمه روایتی از بلوهر و بوزاسف انجام گرفته است. این اثر به خط خود اردکانی موجود است.
۳. ترجمه عوالم‌العلوم، ملا عبدالله بحرانی: سرگذشت حضرت فاطمه زهرا (س) و امام زین‌العابدین و امام محمدباقر و امام جعفر صادق-علیهم‌السلام.
۴. ترجمه الارشاد شیخ مفید در احوال معصومین علیهم‌السلام.
۵. ترجمه عیون/اخبارالرضا - علیه‌السلام، تألیف شیخ صدوق.
۶. ترجمه کفایه الاحکام ملا محمدباقر سبزواری (نکاح و طلاق و ایلاء وظهار و لعان).
۷. ترجمه مبدأ و معاد ملا صدرای شیرازی.
۸. ترجمه محبوب‌القلوب قطب‌الدین اشکوری لاهیجی در تاریخ حکما و ائمّه دین و علما (این اثر نیز نشر یافته است).
۹. ترجمه جامع‌السعادات ملّا مهدی نراقی در اخلاق.
۱۰. ترجمه دعوات. و بیش از ۲۵ عنوان تألیف و ترجمه دیگر.

نگاهی به روضه‌حسینیّه

«روضه‌حسینیّه» یکی از مهمّترین آثار ارزنده سید احمد اردکانی است. وی در این اثر، سرگذشت امام حسین - علیه‌السلام- و وقایع حزن‌انگیز کربلا را در هجده باب نوشته است. وی بعد از اتمام ۵ مجلد مناقب

امیرالمومنین(ع)، به خواهش یکی از دوستان صدیق و صمیمی خویش به نام میرزا مظفر حسین، ملقب به میرزا خان، نگارش آن اثر را متوقف نموده و به تألیف روضه حسینی روی آورده است.

«... و در این اوقات که پنج مجلد از آن کتاب، صورت اختتام پذیرفته به یاری قلم دو زبان، بیان غزوات آن امام همام به انجام رسید؛ یکی از دوستان صداقت‌بنیان که رابطه مودتش با این بی‌بضاعت به عرق قرابت در سیادت مستحکم است ... میرزا مظفر حسین الملقب به میرزاخان-طاب‌الله‌تراه و جعل الجنة مثواه- در مقام خواهشمندگی مذکور نمود که هرگاه پیش از اتمام تمام کتاب مذکور، نخست به تألیف کتابی التفاف رود که مشتمل باشد بر احوال امام سعدة و سیدالشهدا و وارث اصحاب کسا و یگه‌سوار عرصه کربلا، حجه‌الله‌علی‌الخافقین ابوعبدالله‌الحسین-صلوات‌الله‌علیه و علی آبائه و ابنائه- شاید از رهگذر این‌که شیعیان عزادار و سوخته‌دلان اشکبار، که پیوسته در مجلس عزای آن سرور نشسته و کمر به عزای آن بزرگوار بسته‌اند از آن منتفع شده، فایده‌اش بیشتر عاید گردد...» (همان، برگ ۲)

وی بعد از پذیرش درخواست آن سید والامقام، امیدوار است که «...اگر خدا خواهد و در آینه تقدیر صورت انجام آن عکس پذیر بوده باشد، کتابی باشد مشتمل بر ذکر بدو و کیفیت ظهور و بیان حلیه و شمایل و نقل معجزات و فضایل و ذکر اخلاق و شیم و قصه مسافرت آن امام امم به جانب کربلا و آنچه در راه و در آن صحرا بر آن سرور و سایر لشکر خجسته اثر وارد گردید بر وجهی که از هیچ یک از اصحاب به این جامعیت تالیفی شنیده نشده باشد و در ذیل آن به برخی از ظلم و ستم‌ها که از گروه اشرار نسبت به پرده‌گان سرادق عزت و جلال اتفاق افتاده اشاره خواهد رفت...» (همان، برگ ۲)

روضه‌حسینی در ۱۸ باب که هر یک از آن‌ها به بخشی از زندگی امام حسین-علیه‌السلام- اختصاص داده شده است و در آن میان به ذکر مناقب حضرت رسالت و ضمن ذکر مطالبی در احوال پیامبر اکرم و مناقب و فضایل و بیان معجزات آن حضرت به رسالت امام اول شیعیان، حضرت علی‌بن‌ابیطالب(ع)، حضرت فاطمه(س) و تولد فرزندان آن حضرت امام حسن و حسین و روایت‌های گوناگون در این مورد از جمله نقل قول‌هایی از امام جعفر صادق(ع) و ذکر القاب و تاریخ تولد و... ذکر محاسن و اوصاف و مکارم اخلاقی امام حسین(ع) و رشادت‌ها، جانفشانی‌ها و عدالت‌خواهی و ظلم‌ستیزی و پیش آمدن واقعه عاشورا و شهادت آن امام همام و به اسارت درآمدن اهل عیال و اقوام سیدالشهدا و عزاداری فرزندان و افشاگری بنیان ظلم و ستم یزید بن معاویه در مسیر حرکت کاروان اسرا به ویژه در شام و خونخواهی مختار ثقفی و عزاداری آسمان و زمین و ملائکه بر شهادت آن امام بزرگوار اشاره می‌کند. شیوه زبانی اردکانی در این کتاب، مصنوع و متکلفانه است و در پاره‌ای موارد، سادگی را پیش گرفته است هرچند از به کار بردن لغات و ترکیبات مهجور دوری می‌گزیند.

اردکانی در بیشتر موارد سعی کرده‌است هر مطلب یا سروده‌ای که به زبان عربی نقل می‌کند ترجمه و توضیحی از آن را ارائه دهد، چنانکه هدف گردآوری روایات مختلف در این کتاب را این‌گونه بیان می‌کند: «حالات و بعضی معجزات و کرامات و قدری از احوال آن بزرگوار، از قبیل ولادت و زمان رحلت و نصوص برائت و امثال آن» بوده، «به نهجی که جامع باشد جمیع آنچه را که اصحاب ما در کتب معتبره ایراد نموده‌اند و بر صحت و صدق آن حجج و شواهد اقامه فرموده‌اند؛ تا این‌که مطالعه‌کنندگان را بدون مقاسات رنج و لعب از مطالعه آن حظی وافر و نصیبی کامل حاصل گردد.» (همان، برگ ۱)

از ویژگی‌های روضه‌حسینیه که آن را به یک منبع معتبر تبدیل می‌کند باید به ترتیب وقایع، جامعیت، استفاده از اسناد معتبر و تحلیل بعضی وقایع اشاره کرد.

از کتاب روضه‌حسینیه تاکنون دو دست‌نویس - تا آنجا که نگارندگان تفحص کرده‌اند - شناخته شده که هر دو در کتابخانه‌های ایران محفوظ است. (دانش‌پژوه، ۱۳۳۹؛ ج ۸، صص ۵۲۵-۵۶۶)

بحث

ترتیب وقایع

چنانچه از عناوین و ترتیب قرارگیری باب‌های روضه‌حسینیه برمی‌آید، اردکانی در ذکر وقایع به ترتیب قرارگیری آنها دقت داشته است. کتاب به ۱۸ باب و هرکدام را بنا به موضوعات زیرمجموعه به فصولی تقسیم کرده است. در هر یک از این فصول و زیرمجموعه‌ها روایات و احادیثی را از منابع مختلف ذکر می‌کند.

باب اول

در ذکر ابتدای نور و کیفیت ظهور آن برگزیده خالق غفور در این عالم و در عالم نور و در آن پنج فصل است: فصل اول، در ذکر ابتداء نور آن حضرت؛ فصل دوم، در ذکر حمل و ولادت و رضاع آن مقدمه اهل سعادت؛ فصل سیم، در تاریخ ولادت و بیان اسم و لقب و کنیت آن مولود باسعادت؛ فصل چهارم، در ذکر بعضی از برکت‌ها بر ولادت آن مولود کثیرالسعادت؛ فصل پنجم، در ذکر حلیه و شمایل و نقش خاتم آن بزرگوار.

باب دوم

در ذکر مناقب و فضایل و بیان معجزات آن حضرت و در آن دو فصل است: فصل اول، در ذکر مناقب و فضایل؛ فصل دوم، در ذکر بعضی از معجزات آن سرور.

باب سیم

در ذکر محاسن اوصاف و مکارم اخلاق آن زبده آفاق - صلوات‌الله و سلامه‌علیه.

باب چهارم

در ذکر نصّ بر خلافت و بیان بعضی از احتیاجات آن حضرت است و در آن دو فصل است: فصل اوّل، در ذکر نصّ بر خلافت و امامت آن سرور؛ فصل دوم، در ذکر بعضی از احتیاجات آن حضرت که بر منکران و مخالفان ملت و غاصبان، خلافت نمود.

باب پنجم

در ذکر خبر دادن خداوند علیّ اعلیّ پیغمبران و اولیاء خود را به شهادت آن سرور در زمین کربلا و در آن سه فصل است: فصل اوّل، در ذکر خبر دادن پیغمبران سلف-علی نبینا و آله و علیهم صلوات الله اجمعین. فصل دویم، در ذکر خبر دادن پیغمبر آخر الزّمان-صلوات الله وسلامه علیه و آله- به آن مصیبت جانستان؛ فصل سیم، در ذکر اخباری که از رسول خدا-صلی الله علیه و آله- و علی مرتضی و باقی اصحاب عبا-صلوات الله علیهم- در بیان واقعه کربلا وارد شده است.

باب ششم

در ذکر آنچه بر آن حضرت وارد آمد از وقتی که مردم با یزید پلید بیعت کردند تا وقتی که از مکه روانه عراق گردید. در آن سه فصل است: فصل اوّل، در ذکر حدیثی که ابن بابویه در کتاب امالی به سند متصل از عبدالله بن منصور، روایت کرده است. فصل دویم، در ذکر بیرون رفتن آن حضرت از مدینه مشرفه به سوی مکه معظمه؛ فصل سیم، در ذکر فرستادن سید جلیل، مسلم بن عقیل را به جانب کوفه و شهادت آن بزرگوار.

باب هفتم

در ذکر روانه شدن سیدالشهدا-صلوات الله علیه- از مکه معظمه به جانب عراق به عزم مقاتله با اعدا.

باب هشتم

در ذکر تاریخ شهادت و مدت عمر شریف آن سرور و بیان بعضی از احوال اصحاب کرام آن امام والامقام.

باب نهم

در ذکر احوال اهل بیت طاهرین در وقت دخول کوفه تا وقتی که از کوفه بیرون آمدند و ذکر رسیدن خبر شهادت به مدینه مشرفه.

باب دهم

در ذکر خروج اهل بیت از کوفه به جانب شام و آنچه در راه و در آن شهر محنت فرجام اتّفاق افتاد.

باب یازدهم

در بیان آنکه مصیبت آن حضرت از تمام مصیبت‌های عالم عظیم‌تر بود و بیان گریستن آسمان و زمین و آفتاب و ماه و ملائکه و جنّ و وحوش و طیور در این مصیبت عظمای دوراهیة کبری و در آن پنج فصل است: فصل اوّل، در ذکر اخبار و آثاری که دلالت می‌کند بر گریستن هر چیزی بر آن حضرت بر سبیل کلیت؛ فصل

دویم، در ذکر گریستن ارض و سما و باریدن خون از آسمان در این مصیبت عظمی؛ فصل سوم، در ذکر گریستن ملائکه و فریاد ایشان نزد خداوند عالمیان و فرستادن آنها را به نصرت شاه شهیدان؛ فصل چهارم، در ذکر نوحه و گریه جنیان بر آن شهیدان؛ فصل پنجم، در ذکر گریه و ناله وحوش و طیور و اشجار و نبات و آنچه مناسب آن است.

باب دوازدهم

در ذکر آنچه بعد از شهادت آن حضرت رو داد از گریستن پیغمبران و ائمه و حضرت فاطمه زهرا- صلوات الله علیهم اجمعین.

باب سیزدهم

در ذکر اینکه مصیبت آن حضرت اعظم از جمیع مصایب است و ردّ بر کسی که گمان کرده است که آن حضرت کشته نشد و بیان آنکه چه حکمت بود در اینکه خدا و دشمنان ائمه -علیهم السّلام- را فرصت این همه مهلت ظلم کردن داد و ایشان را در همان لحظه نگرفت.

باب چهاردهم

در ذکر ثواب گریستن بر آن حضرت و سایر ائمه -علیهم السّلام- و ثواب مرثیه خواندن و شعر گفتن در این مصیبت.

باب پانزدهم

در ذکر آنچه وارد شده است در کفر قاتلان آن حضرت و وجوب لعنت نمودن بر آن قوم و عاقبت و شدت عذاب آنها در آخرت

باب شانزدهم

در ذکر احوال ازدواج و اولاد و عشایر آن حضرت-صلوات الله و سلام علیه- است.

باب هفدهم

در ذکر احوال مختار بن ابی عبیده ثقفی -رحمة الله علیه- و در آن دو فصل است: فصل اول، در تحقیق احوال مختار و آنچه در مدح و ذمّ او وارد شده است؛ فصل دوم، در ذکر آنچه بر دست مختار و اصحاب او جاری گردید.

در ذکر آنچه متعلق است به قبر مطهر آن حضرت.

جامعیت

برجسته‌ترین ویژگی این کتاب در برداشتن اطلاعات و وقایع بسیاری از مناقب و کرامات اهل بیت (ع) و از همه مهمتر اختصاص بخش اعظم کتاب از شیرخوارگی تا شهادت امام حسین -علیه السلام-، ذکر محاسن و اوصاف و مکارم اخلاقی، رشادت‌ها، جانفشانی‌ها و عدالت‌خواهی و ظلم‌ستیزی تا رخ دادن واقعه عاشورا و همچنین وقایع پس از آن از جمله به اسارت درآمدن فرزندان ایشان، عزاداری، افشاگری، قیام مختار ثقفی جهت خونخواهی آن امام همام است. این شیوه روایت، اطلاعات ارزشمندی را در اختیار مخاطبان می‌گذارد و این اثر را به یک منبع ارزشمند برای اسناد وقایع تبدیل می‌کند.

ترجمه

یکی از ویژگی‌های مهم کتاب روضه حسینیّه زبان نگارش آن، یعنی زبان فارسی است. چنانچه به سبب همین ویژگی، سید احمد اردکانی را می‌توان یکی از نخستین مترجمان بخش‌های زیادی از کتب مقاتل؛ همچون لهوف نوشته سید ابن طاوس (۵۸۹-۶۶۴ ق)، الخرائج و الجرائح نوشته قطب‌الدین راوندی (م ۵۷۳ ق)، کفایه الأثر فی النصّ علی الأئمه الاثنی عشر، نوشته ابوالقاسم علی بن محمد بن علی قمی رازی (سده ۴ ق)، مثیر الأحزان، اثر شیخ نجم‌الدین جعفر بن محمد بن جعفر بن هبه‌الله بن نما حلی (م ۶۴۵ ق) و... دانست. به عنوان مثال از قدیمی‌ترین و ظاهراً نخستین ترجمه‌ای که تاکنون از لهوف سید بن طاوس شناخته شده، کتاب لجه الألم فی حجه الأمام به قلم رضاقلی خان شقاقی سرابی، شاعر و تاریخ‌نویس دوره قاجار و از منشیان ناصرالدین شاه است که در سال ۱۲۳۹ ش به خط نستعلیق نگاشته شده و به وسیله رضا مستوفی تصحیح و تحقیق شده است.

- اردکانی سعی کرده است برای مخاطب فارسی‌زبان خود، اشعار و آیات را نیز ترجمه کند.

«روزی عمروعاص به آن حضرت (امام حسین ع) گفت که: ... به چه سبب، ریش‌های شما انبوه و بسیار است و ریش‌های ما کم؟ آن حضرت این آیه را در جواب تلاوت فرمود: «وَأَلْبَدُّ الطَّيِّبُ يُخْرَجُ نَبَاتُهُ بِإِذْنِ رَبِّهِ وَالَّذِي خَبِثَ لَمْ يُخْرَجْ إِلَّا نَكِدًا...»

یعنی: هر زمینی که پاکیزه و نیکوست گیاه از آن می‌روید به اذن پروردگار و هر زمین که خبیث و بد است، از آن گیاه نمی‌روید، مگر اندک.» (همان، برگ ۳۰)

جَنَابِكْ يَا رَسُولَ اللَّهِ فِينَا

«وَقَدْ ذَبَحُوا الْحُسَيْنَ وَلَمْ يَرَاغُوا

به تحقیق که سر بریندند حسین-علیه الصلوة و السلام- را و حرمت تو را [ای رسول خدا] در حق ما هیچ رعایت نکردند.» (همان ۱۷۱)

- اردکانی در ترجمه روایت، توضیحات بیشتری می‌دهد و سعی می‌کند متن را روان گرداند:

«رُویَ أَنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ كَانَ يَخْطُبُ النَّاسَ عَلَى مِئْبَرِ رَسُولِ اللَّهِ (ص) فَذَكَرَ فِي خُطْبَتِهِ أَنَّهُ أَوْلَى بِالْمُؤْمِنِينَ مِنْ أَنْفُسِهِمْ. فَقَالَ لَهُ الْحُسَيْنُ ع مِنْ نَاحِيَةِ الْمَسْجِدِ أَنْزَلَ أُيُّهَا الْكَذَّابُ عَنْ مِئْبَرِ أَبِي رَسُولِ اللَّهِ لَأَ [إِلَى] مِئْبَرِ أَبِيكَ...» (طبرسی، ۲/ ۲۹۲)

«در کتاب/حتجاج طبرسی مذکور است که: روزی عمر بن الخطاب بر منبر رسول خدا-صلی الله علیه و آله- بالا رفته بود و برای مردم خطبه می‌خواند. و در اثناء خطبه گفت که: من سزاوارترم به مؤمنان، از نفس‌های ایشان. حضرت سیدالشهدا-علیه السلام- از ناحیه مسجد آواز داد که از منبر رسول خدا-صلی الله علیه و آله- فرود آی، ای دروغ‌گو! این منبر پدر من است...» (اردکانی، برگ ۲۹)

- او از ترجمه عین به عین نیز بهره‌جسته است:

«و قدروی عن زوجة العباس بن عبدالمطلب وهي أم الفضل لبابة بنت الحارث قالت رأيت في النوم قبل مولده كان قطعه من لحم رسول الله -ص قطعت ووضعت في حجری فقصت الرؤيا على رسول الله -ص فقال إن صدقت رؤياك فإن فاطمة ستلد غلاما وأدفعه إليك لترضعيه...» (ابن نما الحلی، ۱۴۰۶: ۱۶)

«و شیخ ابن نما در کتاب مثیر الاحزان از ام الفضل، زوجه عباس بن عبدالمطلب روایت کرده است که: پیش از آن که حضرت امام حسین متولد شود در خواب دیدم پاره‌ای از گوشت بدن مبارک حضرت رسول خدا-صلی الله علیه و آله- را در دامن من گذاشتند. چون خواب خود را به آن حضرت عرض کردم، فرمود که: خواب راستی دیده و در این نزدیکی از فاطمه پسری متولد خواهد شد و او را به تو خواهم سپرد که او را شیر دهی...» (اردکانی، برگ ۴۲)

- همانطور که دیده می‌شود، اردکانی در ترجمه روایات به کتب اصلی وفادار است.

«و جنى له غلام جنایه توجب العقاب علیه، فأمر به أن يضرب، فقال: يا مولای وَ الْكَاطِمِينَ الْغَيْظَ قَالَ: خَلُوا عنه، فقال: يا مولای وَ الْعَافِينَ عَنِ النَّاسِ قَالَ: قد عفوت عنك، قال: يا مولای وَ اللَّهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ قَالَ: أنت حرٌّ لوجه الله و لك ضعف ما كنت أعطيك.» (اربلی، ۱/ ۵۷۵)

«و در کتاب کشف الغمه مذکور است که: یکی از غلامان آن حضرت، مرتکب جنایتی شد که به سبب آن مستحق عقاب و عذاب گردید و آن حضرت به ضرب آن غلام فرمود. چون حال را بدین منوال دید، گفت که: ای

مولای من ﴿وَالْكَاطِمِينَ الْغَيْظَ﴾. آن حضرت فرمود که: دست از او بدارید. غلام گفت: ای مولای من! و ﴿وَالْعَافِينَ عَنِ النَّاسِ﴾. فرمود که از تو عفو کردم. گفت: ﴿وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ﴾. فرمود: تو را در راه رضای خدا آزاد کردم و برای تو قرار دادم که به تو عطا نمایم دو برابر آنچه را که پیش از این به تو عطا می‌کردم. (اردکانی، برگ ۲۸)

استفاده از منابع معتبر

اردکانی برای تألیف کتاب خود از روایات و اسناد معتبر استفاده کرده و در جای جای کتابش اسم و نویسنده و روایت مستندات خود را آشکارا بیان می‌کند. این منابع گاه نام فرد، گاه نقل از یک کتاب و گاه برداشت‌ها و تفسیرهایی از زبان خود اردکانی است.

«در خود لازم گردانید که در نقل این امور، به آنچه در کتب معتبره مذکور است، اقتصار نماید و به آنچه روضه‌خوانان و معرکه‌گیران برای گرمی هنگامه خویش به هم بافته‌اند که آثار کذب و افترا از فحای آن لایح است و یا در کتب تواریخ عامه یافته‌اند که علامت تعصب و عناد، بلکه نصب و الحاد از مطای آن واضح است، التفات نمایند...» (همان، برگ ۲)

منابعی که اردکانی از آنها استفاده کرده است همگی از کتب معتبر هستند؛ کتبی چون:

- ۱- *الْأَرْشَادُ فِي مَعْرِفَةِ حُجَجِ اللَّهِ عَلَى الْعِبَادِ* (تألیف: ۴۱۱ق)؛ ۲- *احتجاج* (تألیف: ۳۶ق)؛ ۳- *اعلام الوری بأعلام الهدی*؛ ۴- *الأمالی للشیخ الصدوق*، کتابی به زبان عربی، تألیف شیخ صدوق (حدود ۳۰۶-۳۸۱ق)؛ ۵- *الآثار*، تألیف محمد بن حسن شیبانی (متوفی ۱۸۹ق)؛ ۷- *بصائر الدرجات الکبری فی فضائل آل محمد*، مشهور به *بصائر الدرجات*، تألیف ابوجعفر محمد بن حسن بن فروخ صفار، معروف به صفار قمی (متوفی ۲۹۰ق)؛ ۷- *تسلی*، چهار کتاب نعمانی، کتاب فرائض، کتاب ردّ بر اسماعیلیه، کتاب تفسیر، کتاب تسلی، در گذشت زمانه از میان رفته است. نویسنده این کتاب محمد بن ابراهیم نعمانی است. او از مفاخر دانشمندان ما در نیمه اول سده چهارم هجری است. ۸- *تفسیر امام حسن عسکری (ع)*، متعلق به قرن سوم هجری؛ ۹- *تفسیر قرأت کوفی*، اثر ابوالقاسم فرات بن ابراهیم بن فرات کوفی از عالمان، محدثان و مفسران شیعی نیمه دوم قرن سوم و اوایل قرن چهارم قمری است. ۱۰- *جامع الأخبار* اثر شیخ تاج‌الدین، محمد بن محمد بن حیدر شعیری، از علمای قرن ششم هجری است. ۱۱- *الخراج و الجرائح*، نوشته سعید بن هبه‌الله مشهور به قطب‌الدین راوندی، متوفای ۵۷۳ق است. ۱۲- *دُرِّ الثَّمین فی اسرار الانزع البطین*، اثر شیخ تقی‌الدین (۹۵۵ق). ۱۳- *الدعوات* یا *سلوة الحزین*، نوشته سعید بن هبه‌الله، معروف به قطب‌الدین راوندی، متوفای ۵۷۳ هجری است. ۱۴- *رجال کسّی* یکی از معتبرترین کتب شیعیان

در علم رجال که در نیمه دوم قرن چهارم توسط محمد بن عمر بن عبدالعزیز کَشَّی تألیف گردید. ۱۵- ذوب
 النَّصَارَ فِی شَرْحِ النَّارِ، اثر شیخ جعفر بن محمد بن جعفر بن هبة الله معروف به ابن نما حلی (از اعلام قرن هفتم
 هجری). ۱۶- سنن ترمذی، یکی از معتبرترین کتب حدیث نزد مسلمانان اهل سنت است که توسط ابو عیسی
 محمد ترمذی (۲۰۹_ ۲۷۹ هجری) گردآوری گردیده است. ۱۷- **عیون المحاسن الفصول المختارة**، از آثار
 سید مرتضی علم الهدی است. ۱۸- **الکافی**، از منابع حدیثی شیعه و مهم ترین و معتبرترین منبع از کتب اربعه است.
 این کتاب نوشته محمد بن یعقوب بن اسحاق مشهور به ثقة الاسلام کلینی است که آن را در مدت ۲۰ سال
 گردآوری کرده است. ۱۹- **کامل الزیارات**، کتابی با موضوع زیارت، تألیف محدث و عالم شیعه ابن قولویه قمی
 متوفای ۳۶۷ق. ۲۰- **تَفْصِيلُ وَسَائِلِ الشَّيْعَةِ إِلَى تَخْصِيلِ مَسَائِلِ الشَّرِيعَةِ** معروف به وسائل الشیعه اثر شیخ حر .
 ۲۱- **کشف العَمَّة فی معرفه الائمه**، کتابی است نوشته ابوالحسن علی بن عیسی بن ابی الفتح اربلی. اربلی از ادیبان
 شیعی قرن هفتم هجری است. ۲۲- **کفایه الأثر فی النص علی الائمه الاثنی عشر- علیهم السلام** - نوشته ابوالقاسم
 علی بن محمد بن علی خزاز قمی رازی (متوفای ۴۰۰) راوی و فقیه شیعی نیمه دوم قرن چهارم هجری است.
 ۲۳- **کنز الفوائد**، نوشته شیخ ابو الفتح، محمد بن علی بن عثمان کراچکی طرابلسی (در گذشته در ۴۴۹ ق)، است.
 ۲۴- **مُنِيرُ الْأَحْزَانِ وَ مُنِيرُ سَبِيلِ الْأَشْجَانِ** این کتاب را عالم شیعی، جعفر بن ابی ابراهیم، معروف به ابن نما حلی
 (متوفای ۶۸۰ق) تألیف کرده است. ۲۵- **مختصر**، مؤلف کتاب ابو محمد حسن بن سلیمان حلی، ملقب به شیخ
 عزالدین، از علمای قرن نهم هجری است. ۲۶- **مُرُوجُ الدَّهَبِ وَ مَعَادِنُ الْجَوْهَرِ** کتابی تاریخی و به زبان عربی نوشته
 علی بن حسین مسعودی مورخ شیعی در قرن چهارم هجری قمری است و ...

- شیوه استفاده اردکانی از این اسناد

اردکانی در برخی روایات تنها به ذکر اسامی روایت کنندگان اشاره می کند. در این موارد مخاطب، طبعاً متوجه
 نمی شود او از کدام منبع استفاده کرده است، اما در کل، او برای هر واقعه، روایت و حدیثی سندی را ارائه می کند
 و مستقیم آن را از سمت خود نقل نمی کند.

- راوییی که اردکانی نام می برد، خود راوی روایات از دیگری است:

- «فرات بن ابراهیم به سند معتبر از قتیبه بن یزید جعفی، روایت کرده است که...» (اردکانی، برگ ۳)
 «و از جابر جعفی، منقول است که؛ امام محمد باقر -علیه السلام- فرمود که...» (همان، برگ ۴)
 «و از حضرت امام حسن عسکری -علیه السلام- منقول است که رسول خدا فرمود که...» (همان، برگ ۵)

- در مواردی روایت مستقیم از زبان راوی بیان شده است:

- «و از ابو حمزه ثمالی، مروی است که...» (همان، برگ ۷)
 «و از امیر المؤمنین -علیه السلام- مرویست که: خدا...» (همان)

- در مواردی نیز تنها اشاره می‌کند که این روایت در کتب معتبر آمده است، اما از کتاب نامی نمی‌برد:

«و در بعضی از کتب معتبره از بره دختر امیر خزاعیه منقول است که...» (اردکانی، برگ ۸)

«و در بعضی از کتب اصحاب، از سلمان فارسی روایت کرده است که...» (همان، برگ ۴)

«و در بعضی از کتب عامه، از انس بن مالک روایت شده است که گفت...» (همان، برگ ۶)

- در بخشی نیز نام نویسنده را ذکر می‌کند، اما نام کتاب را نمی‌آورد:

«قطب راوندی به سند معتبر از مقداد ابن اسود کندی، روایت کرده است که...» (همان، برگ ۷)

«و ابن بابویه به سند معتبر از عبدالرحمن بن مثنیٰ هاشمی روایت کرده است...» (همان، برگ ۸)

«و ابن بابویه و ابو شهر آشوب و دیگران از حضرت امام صادق علیه السلام - روایت کرده‌اند که...» (اهمان،

برگ ۹)

- در مواردی نیز نام کتاب را ذکر می‌کند:

«و ایضاً شیخ طوسی در کتاب مصباح روایت کرده است...» (همان، برگ ۱۶)

«در کتاب جامع الاخبار روایت کرده است که اعرابی به خدمت حضرت...» (همان، برگ ۲۴)

«و در کتاب کشف الغمه مذکور است که: یکی از...» (همان، برگ ۲۸)

- خود اردکانی در ادامه بعضی روایات، نظرات خود را بیان می‌کند:

«مؤلف گوید که: بعضی از اصحاب ما فقره سحن رعاة شمس الله که ما آن را به رعایت کنندگان آفتاب خدا ترجمه نمودیم، به این طریق معنی کرده است که ما پیوسته در کمین آفتابیم برای حفظ اوقات و فریض‌ها و نافل‌ها و شاید از آن معنی دیگر توان فهمید که مقام مقتضی ذکر آن نیست.» (اردکانی، برگ: ۳)

«مؤلف گوید که نصوص بر امامت آن حضرت، مشهور و در اکثر کتب اصحاب ما و دیگران مذکور است. و ذکر آن در این کتاب که مقصود ذکر احوال آن حضرت است، چندان مناسبت ندارد. با اینکه مخالفی در این مسئله موجود نیست و هرکه به امامت حضرت امام حسن علیه السلام - اقرار دارد و به امامت آن جناب نیز معترف. لهذا ترک ایراد آنها را نمودن و زبان مذکور مقصود از رساله گشودن اولی و انسب خواهد بود.» (اردکانی، برگ: ۲۹)

«مؤلف گوید که: مثل این معجزه را برای حضرت امام حسن علیه السلام ذکر کرده‌اند. دور نیست که برای هر دو اتفاق افتاده باشد.» (همان: برگ ۲۴)

روضه‌حسینی، یکی از آثار ارزشمند درباره‌ی واقعه‌ی کربلا و شهادت سرور شهیدان محسوب می‌شود. سید احمد اردکانی از علمای طراز اول در زمان خود و دانش‌آموخته‌ی مکتب کربلا بوده‌است. او در ارائه‌ی مطالب خود، معلومات و دانش‌ها و اطلاعات علمای پیش از خود را در نقل مطالب این اثر به کار برده است، چنانکه در بیان هر مطلبی چه درباره‌ی فضایل پیامبر اکرم (ص) و اخلاق حسنه‌ی وی و یا امامان شیعه، علاوه بر استناد به آیات قرآنی و احادیث نبوی به روایات شخصیت‌های بزرگ دینی و آثار آنها متوسل می‌شود؛ از جمله آثار شیخ مفید، علامه کلینی، ابن شهر آشوب و ... . اردکانی علاوه بر ذکر وقایع تاریخی کربلا، در این اثر به تبیین فلسفه‌ی شهادت طلبی و عدالت‌خواهی و ظلم‌ستیزی و ایثار پرداخته است. پس از بررسی منابع مورد استفاده‌ی اردکانی می‌توان این منابع را به چند دسته تقسیم کرد، کتب معتبر شیعی و سنی، نقل قول از افراد معتبر.

کتاب روضه‌حسینی سید احمد بن محمدابراهیم اردکانی (۱۱۷۵-۱۲۳۸ق) با توجه به استفاده از کتب و اسناد معتبر و جامع و کامل بودن، همچنین رعایت ترتیب وقایع تاریخی از جایگاه ویژه‌ای برای مطالعه و پژوهش‌های دینی به‌خصوص واقعه‌ی عاشورا برخوردار است، علت این اهمیت را در امور ذیل می‌توان خلاصه کرد: نخست آن که نویسنده از منابع بسیاری در نگارش واقعه‌ی عاشورا بهره برده است، دوم آن که عمده گزارش‌های خود را با ذکر منبع و راوی آن در آغاز هر گزارش سامان داده است که این امر شناسایی مأخذ هر خبر و ناقل هر گزارش را برای اهل فن و به ویژه پژوهشگران تاریخ عاشورا آسان ساخته است. سوم، برخی از منابع مورد استفاده وی از منابع و مقاتل قرون اولیه است و می‌توان با تکیه بر این نگاه‌ها و برخی از آثار دیگر، افزون بر آگاهی نسبی از ساختار و محتوای آنها و گرایش‌ها و رویکردهای نویسندگان آنها تا حدودی به احیا و بازسازی آنها پرداخت. به ویژه اینکه ایشان ضمن برگردان روایات عربی به فارسی از منابع مهم و در ادامه نقل آن، خود به نقد و تحلیل آن می‌پردازد. همچنان وی برای درک خوانندگان فارسی‌زبان مطالبی دیگر؛ از جمله شعر، آیات قرآن کریم و احادیث را نیز به فارسی نقل کرده است. کوتاه‌نویسی و وفاداری به ترجمه‌ی منبع اصل و حفظ اصالت آن از ویژگی‌های ممتاز نگارشی وی به‌شمار می‌آید.

منابع

- ۱- ابن منظور. (۱۴۱۴ هـ). *لسان العرب*، الطبعة: الثالثة، بیروت: دار صادر بیروت.
- ۲- اربلی، علی بن عیسی. (۱۳۸۱ ش). *کشف الغمّة فی معرفة الأئمة*، تبریز: بنی هاشمی.
- ۳- اشکوری، قطب‌الدین. (۱۳۸۰). *محبوب‌القلوب*، تاریخ حکمای پیش از اسلام، تصحیح علی اوجبی، تهران، کتابخانه، موزه، و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی.

- ۴- افندی اصفهانی، میرزا عبدالله. (۱۴۰۱ ق). *ریاض العلماء و حیاض الفضلاء*، تحقیق احمد حسینی، قم، [بی‌نا].
- ۵- بیرونی، ابوریحان. (۱۸۷۲ م). الآثار الباقیه، به کوشش: ادوارد زاخاو، لایپزیگ.
- ۶- بیهقی، ابوالحسن، علی بن ابی القاسم بن زید. (۱۴۱۰ ق)، *لباب الأنساب والألقاب والأعقاب*، قم: مکتب آیت‌الله المرعشی.
- ۷- جودکی، حجت‌الله. (۱۳۷۷). قیام جاوید: گردانیه مقتل الحسین-علیه‌السلام- ابی مخنف، چاپ اول. تهران: مؤسسه فرهنگی انتشاراتی تبیان.
- ۸- حسینی اردکانی، احمد. (۱۳۷۵). *مرآت الاکوان*، به اهتمام عبدالله نورانی، تهران: میراث مکتوب.
- ۹- حلی، جعفر بن محمد بن نما. (۱۴۰۶ هـ)، *مثیر الاحزان*، تحقیق و نشر: مدرسۀ الامام المهدی (علیه السلام)، قم: مطبعۀ امیر.
- ۱۰- دانش پڑوه، محمدتقی. (۱۳۳۹). *فهرست کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران*، مجلد هشتم، تهران دانشگاه، تهران.
- درایتی، مصطفی. (۱۳۸۹). *فهرستواره دست‌نوشته‌های ایران (دنا)*، ج ۵، تهران، کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی.
- ۱۱- دهخدا، علی‌اکبر. (۱۳۷۵). *لغتنامه*، تهران: دانشگاه تهران.
- ۱۲- دوری، عبدالعزیز. (۱۹۸۳ م). *بحث فی نشأه علم التاریخ عند العرب*، بیروت.
- ۱۳- سیوری، راجر. (۱۳۷۸). *ایران عصر صفوی*، ترجمه: کامبیز عزیزی، تهران: نشر مرکز.
- ۱۴- طبرسی، احمد بن علی. (۱۴۰۳ هـ). *الإحتجاج علی أهل اللجاج (للطبرسی)*، محقق / مصحح: خراسان، محمد باقر، مشهد: مرتضی.
- ۱۵- لکهنوی کشمیری، محمد مهدی. (۱۴۰۶ ق). *نجوم الاسماء*، قم: مکتبۀ بصیرتی.
- ۱۶- مجلسی، شیخ محمد باقر بن محمد تقی. (۱۴۰۳ ق). *بحار الأنوار*، الناشر: مؤسسۀ الوفاء

مقالات:

- ۱- آسرای، مریم، مهرکی، ایرج، و دانشگر، آذر. (۱۴۰۱). *بررسی آئین‌های مذهبی شیعه و عوامل مؤثر برگسترش آن در عصر صفویه با تکیه بر شعر صائب تبریزی*، مجله تفسیر و تحلیل متون زبان و ادبیات فارسی (دهخدا). ۱۴(۵۲)، ۲۵-۱

References:

- 1- Ibn Manzoor (1414 AH). Arabic language Publisher: Al-Al-Arat, Beirut, Publisher: Dar Sadder Beirut. (In Arabic)
- 2- Erballi, Ali Ibn Isa, (1381), Kafs al-Ghamma fi Marafah al-Imam, Tabriz: Bani Hashemi. (In Arabic)
- 3- Ashkouri, Qutbuddin, (1380), Mahbub al-Qulob, History of Sages before Islam, corrected by Ali Ojabi, Tehran, Library, Museum, and Islamic Council Documents Center. (In Persian)
- 4-Effendi Esfahani, Mirza Abdullah, (1401 AH), Riyad al-Ulama and Hayaz al-Fazla, research by Ahmad Hosseini, Qom, [Bina]. (In Arabic)

- 5-Boruni, Aborihan. (1872 AD). Al-Akhti al-Baqiyyah, by: Eduard Zachau, Leipzig. (In Persian)
- 6- Bayhaqi, Abu al-Hassan, Ali bin Abi al-Qasim bin Zayd (1410 AH), Labab al-Ansab al-Aqab al-Aqab, Qom: School of Ayatollah al-Marashi. (In Arabic)
- 7-Jodki, Hojatullah, 1377; Qayam Javed: Edited by Maktal al-Husseini-Alaihis Salam-Abi Mokhnaf, first edition: Tehran, Tebian Publishing House. (In Persian)
- 8-Hosseini Ardakani, Ahmad, (1375), Marat al-Akwan, by Abdullah Noorani, Tehran: Written Heritage. (In Persian)
- 9-Hali, Jafar bin Muhammad bin Nama, (1406 AH), Muthir al-Ahzan, research and publication: Al-Imam al-Mahdi School (peace be upon him), Qom: Amir Press. (In Arabic)
- 10-Academician, Mohammad Taqi, (2013), Catalog of the Central Library of Tehran University, Volume 8, Tehran University, Tehran. (In Persian)
- 11- Draiti, Mustafa, (2008), Catalog of Iranian Manuscripts (DANA), Volume 5, Tehran, Library, Museum and Document Center of the Islamic Council. (In Persian)
- 12- Dehkhoda, Ali Akbar. (1375). Dictionary, Tehran: University of Tehran.
- 13-Dury, Abdul Aziz. (1983 AD), Debate on the Origin of the History of History among the Arabs, Beirut. (In Persian)
- 14-Tabarsi, Ahmad bin Ali, (1403 AH), Al-Hitajaj Ali Ahl al-Jajj (Lal-Tabarsi), researcher/corrector: Khorsan, Muhammad Baqir, Mashhad: Morteza. (In Arabic)
- 15-Lakhnooi Kashmiri, Muhammad Mahdi, (1406 AH), Astronomy of Al-Asma, Qom: School of Astronomy. (In Arabic)
- 16-Majlisi, Sheikh Muhammad Baqir bin Muhammad Taqi, (1403 AH), Bihar al-Anwar, publisher: Al-Wafa Foundation(In Persian)

articles:

- 1-Asraei, Maryam, Mehraki, Iraj, and Daneshgar, Azar. (1401). Investigation of Shia religious practices and the factors affecting its expansion in the Safavid era based on Saeb Tabrizi's poetry" Journal of Interpretation and Analysis of Persian Language and Literature Texts (Dehkhoda). 14(52), 1-25. (In Persian)

Analyzing the style of Seyyed Ahmed Ardakani in the writing of Rouda Hosseiniyeh

The method of creating a work is an important category in writing a work; Especially if that work narrates a historical event. The use of documents, honest and impartial narration, mention of events in order, according to history and comprehensiveness are important features of a historical work. In addition, that knowledge of a work and its author helps to understand the texts of his class and contemporaries. Rouda Hosseiniyyah of Seyyed Ahmad Ardakani, Shia scholar, historian and commentator (13 A.H.) contains a collection of authentic Shia narrations, which Ardakani wrote in his works; such as Muthira al-Ahzan Ibn Namahali, Al-Amali Sheikh Sadouq, Al-Wari Tabarsi's declaration, Al-Mahhouf Sayyid Ibn Tавus and... also commentaries; Like the interpretation of Ibn Abbas, Imam Hasan Asgari (AS) and... have used it. The main subject of this work is the life of Imam Hussain (AS) and the events of Ashura and Karbala. Ardakani's method in narrating each subject, while maintaining the historical order and comprehensiveness of the events, is to present the document and mention the author's name, and sometimes analyze and interpret some of them. Ardakani has also translated verses, verses, quotations, narrations of narrators and narrators. Since Rawda Hosseiniyyah is in Persian and most of the documents used in this book are written in Arabic, Ardakani can be considered one of the first translators of parts of Muqatil's books. It was considered as Lahof Seyyed Tавus and... In addition to its historical status, this work is considered an important document for studying and researching obituary writing.

Keywords: Hosseiniyyah cemetery, Seyyed Ahmad Ardakani, Maktal writing, Shiite texts.